

HET ABC VAN *BALEA BIPLICATA* IN HET GROENE WOOD IN NOORD-BRABANT

C.J.P.J. Margry & H.J. van Roessel

The ABC of *Balea biplicata* in Het Groene Woud in Noord-Brabant

In an earlier study on the malacofauna of the region Het Groene Woud in the province of Noord-Brabant *Balea biplicata* was found at only two spots close to the highway A2. In this area an ecoduct is planned in order to create one functional ecological unit as a part of the Ecological Network (EHS). In this study *B. biplicata* was found to have a wider distribution over the region, so the work on the ecoduct will not be a problem for the survival of this species in the region.

Inleiding

Tijdens een eerdere inventarisatie van weekdieren in Midden Brabant werden soorten aangetroffen die nog niet bekend waren uit de omgeving van Het Groene Woud (Margry, 2003). Eén van de opvallendste 'nieuwkomers' was toen de grote clausilia *Balea biplicata*. Deze soort werd aangetroffen op twee locaties in populierenbossen aan weerszijde van de A2, de snelweg tussen Eindhoven en 's Hertogenbosch. Exact op deze vindplaats is het ecoduct gepland dat in Het Groene Woud De Kampina en De Mortelen aan de westkant van de A2 moet verbinden met De Scheeken, het Dommeldal en De Geelders aan de oostkant van de A2. Om te voorkomen dat werkzaamheden voor het ecoduct tevens het einde zouden betekenen voor de recent ontdekte *Balea*-populatie werd een onderzoek gestart naar de grenzen van verspreiding in het gebied om zonodig te kunnen adviseren over het behoud van deze soort in Het Groene Woud. In het kader van een scriptieonderzoek werd dit onderzoek mede uitgevoerd door H. van Roessel.

Methode

Afwezigheid van *Balea biplicata* kan betekenen dat het betreffende gebied niet geschikt is voor slakken. Om een betere vergelijking te kunnen maken is daarom op de monsterplaatsen gezocht naar drie soorten: *Arianta arbustorum* (= A), *Balea biplicata* (= B) en *Cepaea nemoralis* (= C). Als geen van deze drie soorten voorkomt zegt dat weinig over het ontbreken van *Balea*. Als de andere soorten wel voorkomen en *Balea* niet, zou dat een aanwijzing kunnen zijn voor de grens van de huidige verspreiding in het gebied. Voordeel is dat de drie soorten makkelijk met het blote oog te vinden zijn in het veld en ze tevens goed te onderscheiden zijn van elkaar en andere soorten.

Op enkele plaatsen zijn ten behoeve van het Atlasproject Nederlandse Mollusken (ANM) tevens andere soorten verzameld en zijn strooiselmonsters voor aanvullend onderzoek meegenomen. Het onderzoek vond plaats in de periode van november 2002 tot en met december 2003. Ook vier monsters met voldoende gegevens van voor die tijd (februari en maart 2002) zijn bij het onderzoek betrokken.

Resultaten

In Tabel 1 is aangegeven in welke type vindplaatsen de

drie soorten zijn gevonden. In totaal werden 59 plaatsen bemonsterd, waarbij *B. biplicata* 28 keer werd aangetroffen.

Op plaatsen waar *Balea* werd aangetroffen werd ook altijd *Arianta* vastgesteld. *Balea* werd nooit alleen gevonden en nooit alleen in combinatie met *Cepaea*. Om alle drie de soorten vast te kunnen stellen moest altijd het langst worden gezocht naar *Cepaea*. *Arianta* komt veruit het meeste voor in het gebied.

Discussie

Het onderzoek geeft een redelijk beeld van de verspreiding van *Balea biplicata* in Het Groene Woud. De soort werd in Het Groene Woud alleen aangetroffen in vier atlasblokken in De Scheeken. Op locaties waar A en C wel gevonden werden en B niet, kan voorzichtig worden geconcludeerd dat *Balea* daar nog niet doorgedrongen is. Tijdens eerder onderzoek in Het Groene Woud buiten de bij dit onderzoek betrokken locaties kon *Balea biplicata* niet worden vastgesteld.

Omdat deze soort in grote aantallen ten oosten van de spoorlijn voorkomt en aan de westkant nergens werd aangetroffen, zou de spoorlijn als een barrière voor de verspreiding kunnen worden gezien. Onder het spoor zijn wel verschillende mitigerende maatregelen genomen. Naast tunnels voor langzaam- en snelverkeer zijn er tunnels voor reeën, dassen en kleinere dieren aangelegd. Het lijkt een kwestie van tijd. Toekomstig onderzoek zal dit uit moeten wijzen.

Hoewel geen uitvoerige biotoopvergelijking is gemaakt lijkt bij *B. biplicata* binnen bosgebieden een voorkeur voor populierenbossen te kunnen worden vastgesteld. Er is maar één eikenbos waar deze clausilia werd gevonden. Hierbij is echter lang gezocht en zijn uiteindelijk enkele exemplaren aan de rand tegen het populierenbos aangetroffen. Ook in een smal naaldbos, dat ingeklemd lag tussen populierenbossen werden slechts enkele exemplaren gevonden. Bij de kapvlakte met braam ging het om een voormalig populierenbos.

De belangrijkste conclusie is dat *B. biplicata* een zo ruime verspreiding heeft in het gebied dat de aanleg van het ecoduct geen gevaar op hoeft te leveren voor het behoud van deze soort in Het Groene Woud. Op 16 februari 2004 is officieel begonnen met de bouw van deze natuurbrug, die, als alles volgens planning verloopt, in januari 2005 geopend zal worden. Dit is weer een belangrijk onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur

(EHS) van Noord-Brabant. Door de realisatie van het ecoduct zullen ook de slakkenpopulaties zich makkelijker met elkaar kunnen vermengen.

Balea biplicata is inmiddels van diverse andere plaatsen in Noord-Brabant bekend. De soort is gevonden bij Schijndel, Veghel en Breda (mondelijke mededeling van G. Kronenberg en e-mailbericht van C. Krijnen) en op enkele locaties in West-Brabant (mondelijke mededeling van A. Boesveld). De vondsten sluiten aan bij het argument om bij het samenstellen van de rode lijst bij de grote clausilia tot trendbijstelling over te gaan (De Bruyne, Wallbrink & Gmelig Meyling, 2003). De relatief hoge berekende afname (36%) zou niet overeenkomen met zeer recente veldwaarnemingen. De soort lijkt zich iets uit te breiden en wordt als Thans Niet Bedreigd gekwalificeerd.

De strooiselmonsters, die bij dit onderzoek zijn verzameld, hebben nog enkele bijzondere soorten opgeleverd. In drie atlasblokken werd *Eucoeresia diaphana* aangetroffen. In andere monsters werd *Vertigo pusilla* vastgesteld.

Tabel 1. Vondsten van de drie soorten A, B en C in relatie tot type vindplaatsen.

A = *Arianta arbustorum*, B = *Balea biplicata*, C = *Cepaea nemoralis*.

type vindplaats	aantal vindplaatsen per type										
		alleen A	alleen B	alleen C	alleen A en B	alleen A en C	alleen B en C	zowel A, B als C	Geen van drie	<i>B. biplicata</i> aanwezig	
populierenrij in berm	1					1					
populieren in bos	39	3		2	1	9		22	2	23	
gemengd bos	9	2		1		2		2	2	2	
Amer. eikenbos			1								
inlandse eikenbos	3	1		1				1		1	
naaldbos	1							1		1	
kapvlakte met braam	1							1		1	
jonge aanplant	3			2		1					
open berm	1					1					
totaal	59	6	0	7	1	14	0	27	4	28	

Figuur 1. Kaartje met de verspreiding van *Balea biplicata* in het gebied. De cijfers aan de rand verwijzen naar de Amersfoort-coördinaten van de kilometerhokken. In die hokken geeft het eerste cijfer aan op hoeveel locaties in het betreffende kilometerhok is gezocht, het tweede cijfer betreft het aantal locaties waar *B. biplicata* werd aangetroffen.

	151	152	153	154	155	156	157
399							
398							
397		1/0			2/0	1/0	
396				3/1	5/1		
395			4/1	2/1	5/2		
394			4/3	10/10	8/4	2/0	
393		1/0	5/0	3/3	2/1		
392					1/1		
391							

Dankwoord

Graag willen wij J. Clerx bedanken voor het kritisch doornemen van het manuscript.

Literatuur

- Bruyne, R.H. de, H. Wallbrink & A.W. Gmelig Meyling, 2003. Bedreigde en verdwenen land- en zoetwaterweekdieren in Nederland (Mollusca). European Invertebrate Survey, Nederland, Leiden & Stichting ANEMOON, Heemstede.
- Margry, C.J.P.J., 2003. Weekdieren in De Kampina en de rest van De Meierij. Spirula 330: 15-16.

Adres van de auteur:

Mozartlaan 41
5283 KB Boxtel
E-mail: margry@home.nl